

К.Б.Көпеш

**Қазақ тілі сабақтарының антропологиялық ерекшеліктері
(Назарбаев Университеті, Астана)**

Мақалада қазақ тілі сабақтарының тәрбиелік негіздері барлық білім беру сатысында маңызды болып табылатын антропологиялық тұрғыда қарастырылады. Тіл үйретуде антропологиялық бағыт тіл үйренушілердің жас ерекшеліктерін, психологиялық, әлеуметтік қырларын, сонымен қатар тұлғаның қалыптасу, даму деңгейін ескереді.

К.Б.Көпеш

Антропологические особенности уроков казахского языка

В данной статье воспитательные основы уроков казахского языка рассматриваются с точки зрения антропологии являющейся важной на всех этапах преподавания. При обучении казахскому языку антропологическое направление учитывает возрастные особенности, психологические, социальные стороны обучаемых, также степень развития и сформированности личности.

К.В.Копеш

Anthropological peculiarities of lessons of the Kazakh language

In this article the educational basis of Kazakh lessons are discussed with relation to anthropology, which is considered to be important at any teaching level. Anthropological trend takes into account the language learner's age, psychological and social peculiarities, as well as his or her personal development level

Түйін сөздер: қазақ тілі сабақтары, оқыту, әдістеме, қарым-қатынас құралы, тіл үйренуші, мақсат, антропологиялық бағыт, оқу материалы, тәрбие, құндылық, мәтін, көркем әдебиет, білім, білік, дағды, құзырет.

Ключевые слова: уроки казахского языка, обучение, методика, средство общения, обучающийся, цель, антропологическое направление, учебный материал, воспитание, ценность, текст, художественная литература, знание, умение, навык, компетенция.

Keywords: Kazakh lessons, teaching, method, communication methods, learner, the purpose, the anthropological direction, a teaching material, education, value, text, fiction, knowledge, ability, skill, competency.

Қазақ тілін жоғары оқу орындарында оқытудың антропологиялық мәселелерінің терең зерттелуі бүгінгі күні өзінің өзектілігін танытып отыр. Қазақ тілін оқыту әдістемесі жүйесінде аталмыш проблеманың толығымен айқындалып, өз орнын табуы жалпы тілдік білім жүйесінің дұрыс ұйымдастырылуына септігін тигізеді.

В.И. Максакова педагогикалық антропологияның негізгі объектісі – адамдардың қарым қатынасы, ал бала – негізгі нысаны екендігін айтады. Адам баласы өмірге келген күннен бастап (мүмкін өмірге келгенге дейін) қарым-қатынасқа түсуге дайын болады. Осы қарым-қатынасты түсініп, нысанға кіру үшін адамның жаратылысы туралы сұрақтарға жауап алу керек. Сонымен қатар педагогикалық антропологияда адамның сан-алуан қырлары туралы толық мәлімет ала отырып, баланың табиғаты,

дамуы және тәрбиесіне ықпал ете аламыз[1]. Адам өміріндегі ең басты, ең негізгісі – басқа адам. Сол басқа адамдардың айналасында адамның әлемі қалыптасады. Басқа адамдармен қарым-қатынас жасау – адам өмірінің өзегі. Кез келген адам басқалармен қарым-қатынасыз өмір сүре алмайтындығы белгілі. Қарым-қатынастың қалыптасуына сол адамдардың бір-бірімен сөйлесу, тіл табысуы әсер етеді [2]. Жоғарыда айтылғандардың барлығындағы ортақ ойды түйіндейтін болсақ, адам өзінің бойындағы барлық мүмкіндіктерін тек қоғамда, қарым-қатынас барысында жүзеге асырады, бір сөзбен айтқанда «адамның күні адаммен». Адам өміріндегі сұхбаттасуы, ойын, құнды пікірлерін жеткізуі, білімі, тәжірибесімен бөлісуі – бәрі де басқа адамдармен тілдік қатысым жасау барысында іске асатыны белгілі. Қоршаған адамдармен нәтижелі қарым-қатынас орнату және оны үзбей жалғастыру – коммуникативтік құзыреттілікке жетелейді. Коммуникативтік құзыреттілік туралы мәселені арнайы қарастырған тілші-әдіскер Е.И.Пассовтың пікірі бойынша коммуникативтік құзыреттіліктің негізгі мақсаты – сөйлесім әрекетінің түрлерін (айтылым, жазылым, тыңдалым, оқылым) меңгерте білу. Коммуникативтік құзыреттілік – үйретіп жатқан тілдің заңдылықтарын жаттанды үйретпей, сол тілді тілдік және қатысымдық тәсілдерді орынды қолданумен байланыстыру [3] .

Коммуникативтік құзыреттілік жеке тұлғаның рухани өсуін қалыптастырады, адамдарды түсіне білуіне көмектеседі. Ал қазақ тілінің коммуникативтік бағытта оқытылуына байланысты және тілді игертудегі түпкі мақсат коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру деп тани отырып, тіл үйренушінің бойында жалпы адамзаттық құндылықтарға және ойлауға негізделген әлемге деген жаңаша көзқарасын қалыптастырады. Ол өз кезегінде қазақ тілінен берілетін білім мазмұнына маңызды үлес қосады. Қазақ тілін игеру үдерісі тіл үйренушінің тұлғалық қалыптасуының пәрменді тетігі де болып табылады. Ал қазақ тілі сабақтарында мақсатты түрде сөйлеу дағдыларын, білігін, қалыптастыру тіл үйренушінің есте сақтау, ойлау және басқа да психикалық үдерістерін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Осының негізінде қазақ тілінің әлеуметтік мәні тіл үйренушілерге қазақ тіліне деген қатынастың шығармашылық тәжірибесін тарату арқылы танылады. Ал қазақ тілінің тәрбиелік, білім берушілік, дамытушылық әлеуетінің толыққанды қолданылуы тіл үйренушінің бойында қазақ тілін толық игерген, оны шығармашылықпен қолдана алатын негіз қалауға мүмкіндік береді. Тіл үйренуші қазақ тілін игеру арқылы қазақстандық қоғамның әлеуметтік экономикалық, мәдени дамуына белсенді араласып, қазіргі әлемде, елде болып жатқан кірігу үдерістеріне толыққанды қосыла алады. Бүгінгі әлеуметтік тапсырыстардың бірі көптілді субъект тәрбиелеу және қалыптастыру болып отыр. Еліміздің төл тілі – қазақ тілі сол көптілділік компонентін құрап отыр. Сондықтан да тіл үйренушілердің рухани аясын қазақ тілі арқылы дамыту, қазақ тілін оқытудың мазмұнын қазақ халқының мәдениеті арқылы толықтыру басты мақсаттардың бірі болып табылады. Осыған байланысты қазақ тілі сабақтарының мақсаты тіл үйренушіні қазақ тілінің мол тәрбиелік әлеуетін мәдениетаралық коммуникацияға қатысуда дұрыс қолдана білуге қабілетті және қазақ тілінде өз бетінше сөйлеу қызметіне сәйкес жағдаяттарда қолдана алатын тілдік тұлға қалыптастыруды көздейді. Бұл мақсат өз кезегінде сабақтың бір-бірінен ажырамас және өзара байланысты тәрбиелік, дамытушылық, білім берушілік, практикалық компоненттерінде ашылады. Мақсат пен оқыту мазмұнына сәйкес сабақта қойылатын тәрбиелік мақсаттың қазақ тілін оқытудың маңызды қыры деп тануға болады. Қазақ тілін оқыту әдістемесінде қазақ тілін оқытудың тәрбиелік ерекшелігіне қатысты

көптеген тұжырымдар айтылған (С.Рахметова [4], Н.Құрман [5], Ә.Жұмабаева [6], Қ.Қадашева [7] т.б.). Сонымен қатар орыс және шетел тілін оқытуда да тілді игертудің тәрбиелік мәні оның маңызды және басты функциясы деп қарастырады (Е.И.Пассов [8], С.Ф.Шатилов [9], Р.В.Рогова [10], Ф.М.Рабинович [11], Б.Е.Сахарова [12]). Соның ішінде тілді оқыту сабақтарының тәрбиелік әлеуеті мен мүмкіншіліктерін Е.Пассов былай көрсетеді. Біріншіден, сабақтың тәрбиелік мүмкіншілігі берілетіні оқу материалының мазмұнына байланысты болады. Олар Отан, тарих, адамдардың батылдығы мен батырлығы, халықтың мәдениеті, музыка, экология т.с.с туралы болуы мүмкін. Бірақ кез келген тілді үйретуге арналған сабақтың тәрбиелік мәні үйретіліп жатқан тілде қарым-қатынас жасау арқылы тәрбиелеуден тұрады. Е.Пассовтың айтуы бойынша, тіл үйрету сабағының тәрбиелік өзегі – тілдің барлық құндылықтарын игерген, сол тілді өзінің барлық қарым-қатынас жағдайында қолдана білетін тұлға тәрбиелеу. Тұлғалық бағыт тіл үйренушінің жанына және санасына тәрбиелік әсер етуге болатын арна болып табылады. Ол арнаға әсер етуші педагогтың оқу материалын дұрыс түсіндіріп, тәрбиелік мәнін ашып, тұлғаға жеткізу шеберлігі сабақтың тәрбиелік мақсатының толықтай іске асуының қайнар көзі дейді [8]. Сондықтан да сабақтың тәрбиелік мақсатының іске асуы айтылуға емес, сабақтың өткізілуіне байланысты болады. Соның ішінде коммуникативтік оқыту қойылатын міндеттердің жоғары деңгейде болуын талап етеді. Осыған қатысты С.Ф.Шатилов тілді оқытудың мақсаты, біріншіден, жан-жақты дамыған, жоғары білімді тұлға қалыптастыру туралы мемлекеттің белгілі сұраныстарымен анықталатынын айтады. Сонымен қатар тілді оқытудың мақсаты оның мазмұнын, құралын және әдістерін айқындауды да көздейді. Осылардың барлығын қорытындылай келе, С.Ф. Шатилов мақсат – әдістемедегі басты жағдай деп көрсетеді [9]. Осы жерде С.Ф. Шатиловтың тілді оқытуда маңызды болып табылатын мемлекеттік бағдарламаларға сүйену және де ол бағдарламалардың кешенді түрде іске асырылуы басты ұстаным болуы керектігін айтады. Тілді үйрену арқылы тұлға өзінің есте сақтау қабілетін, еркін, өресін, зейінін, дамытып, өзге тілдің мәдениетін, өнерін, дәстүрлері мен ғұрыптарын меңгеруге талпыныстар жасайды. Сондықтан да өзге тілді оқу тұлғаның бойында адами қасиеттерді қалыптастырады, оның әлеуметтік белсенділігін тәрбиелейді, адамның қоғамдағы және табиғаттағы орны мен функциясын түсінуіне әсер етеді. Ең бастысы тіл үйренушінің бойында маңызды моральдық қасиет – отансүйгіштік пен ізгіліктілікті қалыптастырады. Осыдан басқа тұлғаның бойында интеллектуалды еңбек дағдысы қалыптасады.

Педагогикалық антропологияда адамға дене бітімі мен анатомиялық құрылымы, физиологиясы, әлеуметтік рөлі мен статусы бар және де мәдениетті көрсетуші және таратушы жеке тұлға деген анықтама беріледі. Сонымен қатар, адам философиялық антропологияда еркін, тәуелсіз, өз бетінше өмір сүретін объективті шындыққа шығармашылық тұрғыдан әсер етуші ретінде қарастырылады. Ал еркіндік адам болмысының маңызды сипатының бірі болып табылады. Мазмұндық жағынан ол өзін-өзі дамыту, өз жолын өзі айқындау, өзін-өзі іске асыру сияқты қасиеттерді қосады. Осыған орай адамның дамуы мен білімі туралы проблемаларды қарастыруда аталмыш қасиеттер алғашқы орында тұратыны да белгілі. Сондықтан да адамды қазіргі ғылыми позициялардан қарау үдерісінде оның толық психикалық қызметі толық ескеріле отырып, адам миының биохимиялық, молекулярлық процестері сөйлеу және ойлау процестеріне бейімделгені айқындалған. Адам психикасының толық қалыптасқанын мына белгілер арқылы сипаттауға болады:

- ✚ *қоғамдық тарихи табиғаты*, адам санасының сапасы оның әлеуметтену процесінен кейін ғана пайда болатындығы;
- ✚ *мақсат қою және алдын ала көре білу*, адамның өз қызметінің нәтижесін көре білуі;
- ✚ *абстрактілеу*, яғни бастыны, маңыздыны, қажеттілікті, жалпыны кездейсоқтықтан, екінші реттегіден зейінін аударып бөле білуі;
- ✚ *таңдай білуі*, адамның тек қана түрге байланысты бағдарламаларды іске асыруы емес, сонымен қатар өзінің де болашағының моделін жасай білуі;
- ✚ *белсенділік, шығармашылық сипаттың болуы*, шынайы болмыста жоқ материалдық және идеалдық конструкцияларды жасай білу қабілетінің болуы;
- ✚ *өзін-өзі реттеуі*, өзін-өзі бақылай білуі, өзінің қызметін соңғы нәтижеге сәйкес түзету қабілетінің болуы;
- ✚ *әмбебаптылық*;
- ✚ өмір сүруінің *тілдік формада* болуы;
- ✚ *рефлексия*, өзіне ұқсастардан өзін айыра білу қабілетінің болуы, жеке бейнесін жасай білуі, өзінің жеке мүмкіншіліктерін және перспективаларын жасай білуі, ойлау туралы ойлау теориясын жасай білуі, біліп қана қоймай, білетінін білуі, сезінуі;
- ✚ сананың шоғырланған, жүйелік сипаты ретінде болатын *идеалдылықтың болуы*.

Осылардың негізінде екінші тілді оқу және оны оқыту тіл үйренушінің тұлғасын қалыптастырудың маңызды құралы болып табылатындығын көрдік. Осындай тәрбиелік құралдардың бірі ретінде шетел тілін оқыту әдістемесінде сабақта қоғамдық-саяси көркем әдебиетті оқытуды атайды. Мұндай мазмұндағы әдебиетті оқу тіл үйренушілердің көп жағдайларда қызығушылығын тудырмайды. Сондықтан оған қатысты материалдар міндетті түрде дұрыс және мазмұны жағынан қызықтыра алатындай күйде таңдалуы тиіс. Міндетті түрде осындай оқу түрлерін іске асыру үшін қолданылатын оқу формалары, оқыту тәсілдері мен жасалатын жұмыстар тізімі алдын ала таңдалып, ұйымдастырылуы керек.

Оқылған материал бойынша тіл үйренушілердің оқылған материалды белсенді талдауы үшін, сол материал бойынша өздерінің ой-пікірлерін айта білуіне дұрыс жағдайлар туғызу керек. Мәтіндерді оқу барысында туындайтын проблемаларды шешуде маңызды болып табылатыны – тіл үйренушілердің танымдық қызметінде оқытылатын материалдың көлемі, онымен жұмыс істеудің тиімді әдістері мен тәсілдері. Осы тұрғыдан таңдалатын әдістер мен тәсілдер, жұмыстар түрі міндетті түрде тіл үйренушінің танымдық және шығармашылық қызметін дамытуға арналуы тиіс. Оқытушы таңдалған көркем шығарма мәтінін оқымас бұрын оқу түрін таңдап, жауап берілетін сұрақтардың тізімін жасайды. Ол сұрақтар таңдалып алынған көркем шығарма мәтініндегі кейіпкерлер мен сюжеттерді сипаттауға, оларға және олардың мінез-құлықтарына деген тіл үйренушілердің қарым-қатынасын білуге бағытталып алынады. Сол кейіпкерлердің жағымды және жағымсыз тұстарын сипаттауға арналған тапсырмалар жүйесі де таңдалып, ұйымдастырылады. Сабақтағы материал тіл үйренушілердің тілдік дайындық деңгейлеріне сай алынатынын ұмытпау керек. Осы жерде тіл үйренушілердің сабақта тек қана қазақ тіліндегі мәтіндерді оқып емес, сонымен қатар мәтін мазмұнының берілу жоспары мен мазмұндық жоспарын біріктіру

арқылы оқуды іске асыру керектігін есте ұстау керек. Мәтінді түсініп оқуға арналған бірнеше тапсырмаларды атап көрсетейік:

1. Мәтінді оқып, ондағы кейіпкердің біреуі екендігін дәлелде.
2. Мәтінді оқып, онда болған жағдайдың бір бөлігі бұрын, ал бір бөлігі болашақта болатынын дәлелде.
3. Мәтінді оқып, оның ішінде алынған сөздердің неге тырнақшаға алынғанын талдап айт.
4. Мәтінді оқып, ондағы абзацтардың санын айқындап, олардың орналасу тәртібін түсіндір.

Бұл жерде ескеретіні мәтіннің сабақ үстінде оқытылатыны және де оған белгілі уақыт бөлінетіндігі. Сонымен, оқу арқылы тәрбиелеу – ол жанама жол болып табылады, яғни мәтіннен, алынған ақпараттан сенім мен көзқарас қалыптастыру. Оқу арқылы тәрбиелеу үдерісінің тиімділігі тек қана дұрыс таңдалған материалға байланысты болмайды, ол сонымен қатар оқуды дұрыс ұйымдастыру мен оның тіл үйренушінің өзі сөйлеу тәжірибесінде қолдана білу дағдысын қалыптастыру амал, тәсілдерін таңдауға да тікелей байланысты болады. Оқу барысында игерілген білім, дағды, біліктің тіл үйренушінің сөйлеу тәжірибесінде орнығуы үшін көптеген стандартты емес жұмыс түрлері де жасалады.

Біз қарастырып отырған қазақ тілі сабақтарын ұйымдастыруда мынадай маңызды міндеттерді терең түсіну керек:

- Қазақ тілін оқыту сабақтарында топпен жұмыс істеу әдістерін оқытушы да, тіл үйренуші де жете меңгеруі тиіс;
- Қазақ тілін оқытудың өзіндік ерекшеліктері бар сабақтарды ұйымдастыру және сол үдерісті тіл үйрету әдістерін келісімді үйлесіммен таңдай отырып басқару.

Қазақ тілін оқытудың мына педагогикалық-антропологиялық міндеттерін белгілеуді ұсынбақпыз:

- адамның адам болуы мен әлеуметтенуін және әр түрлі жастағы адамдардың бір-біріне әсер етуін түсінуі. Бұл жердегі қазақ тілін оқыту міндеті ретінде тілдің студенттердің жас ерекшеліктеріне қарай меңгерілуін анықтау арқылы тілдік білім беру мазмұнын айқындап тілдік материалдарды таңдау;
- ізгілікті бағдарланған білім үдерісінің заңдарын, жолдарын, формалары мен әдістерін айқындау. Ізгілендіру дегеніміз ол білім берудің адам тұлғасына бұрылуы, оған сенім артып, оның тұлғалық мақсаттары мен мүдделерін, қызығушылығын мойындалуы мен қабылдануы болып табылады. Сондықтан да қазақ тілін интерактивті-мультимедиялық оқыту болашақ мамандарға дамытушылық бағытты ұстанған білім берілуін көздеуі тиіс. Ал білім берудегі дамытушылық бағыттың толықтай іске асуы тек қана интерактивті-мультимедиялық оқыту жүйесінде іске асуы мүмкін екендігін өмір дәлелдеп отыр. Мұндай міндеттердің шешілуі жоғары білім берудің өзінің тұлғалық-қызметтік тұрғыдан қарастырылуын талап етеді;
- адамның әр түрлі өмір кезеңіндегі тәрбиеленуге және оқытылуға бейімділігін анықтау. Бұл жерде жоғары оқу орындарында күндізгі бөлімде білім алушы жастардан басқа сырттай оқу бөлімдеріндегі екінші рет жоғары білім алып жатқан ересектердің де оқытылатыны және білім беру стандарттарында «Қазақ тілі» олар үшін міндетті пән болып табылатындығын ескеру керек. Осыған орай қазақ тілін оқыту мазмұны осы ересектердің жас ерекшеліктерінің есепке алына

жасалуы және оқу материалдарының осы ерекшеліктерді ескеріле таңдалуын қажет етеді;

- адамның өз ісін саналы түрде жасауын қарастыру. Бұл жерде қазақ тілін үйретудегі рефлексияның рөлі мен функциясының оқу қызметінің бірі ретінде ескерілуін атау керек;
- адам шығармашылығының білім беру жүйесіндегі даму шарттары мен жағдайында негіздемеленуі. Қазақ тілін оқытуда аталмыш міндет білім алушы мен білім беруші арасында толығымен субъект-субъектілік қатынас орнауда ғана мүмкін болып табылады. Ол міндет интерактивті-мультимедиялық оқытуда өзінен өзі шешіледі. Өйткені берілетін материалдар тек қана студенттің өз бетімен орындауы, өз нәтижесін өзі көруіне бағытталады [13].

Білім берудегі антропологиялық бағыт тіл үйренушілердің жас ерекшеліктерінің психологиялық, әлеуметтік қырларын, сонымен қатар адамды дамушы субъект ретінде қарастырады, сондықтан да оған шығармашылық, яғни өзгертушілік және қайта құрушылық тән болып табылады. Сонымен қатар, адамның негізгі сипатының бірі – оның біртұтастығы. Адамның біртұтастығы оның қарама-қайшылықтарында да ашылып көрінеді. Адамның шығармашылыққа бейім болуы оның өмірлік қызметіне тікелей байланысты болады. Адам интеллектісінің шығармашылық қасиеті мен сипаты оның әлеуметтік табиғатымен айқындалады. Соның ішінде адамның қалыптасуы мен қызмет етуінің диалогтық табиғатына тікелей байланысты болады.

оқытушының төмендегі ерекшеліктерді ескеріп жүруіне жол сілтейді:

- тіл үйретуде алдына ізгілікті мақсат қою;
- антропологиялық бейімділікке, яғни адамның дамуы мен танымына ерекше мән беру (бала, ересек адам, әріптесі, т.б.);
- педагогикалық үрдісті ұйымдастыруда нақтылыққа көшу;
- тәрбиелеуге адамгершілікті тұрғыдан келу;
- тіл үйренушінің жас ерекшелігін, әлеуметтік, психологиялық ерекшеліктерін ескеру;
- тіл үйренушінің «алтын уақытына» ұқыптылықпен қарау;
- тіл үйренушіге деген сенім және өзара сыйласымдық қарым-қатынас жасау;
- сабақ барысында эмоционалдық жайлы жағдай туғызу.

Жоғарыда айтылған мәселелерден ұғатынымыз адам жанына үңіле білу, оның табиғатына сай әрекет ете білу және қарым-қатынасқа түсетін адамның қайталанбас тұлға екенін түсіне білу – оқытушының басты міндеті.

Қазақ тілі сабақтарының антропологиялық тұрғыдан қарастырылуы тіл үйренушіге қазақ тілін адамзаттың құндылығы ретінде танытып, оны қарым-қатынас құралы ретінде қолдануда оң эмоционалды жол ашады.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Максакова В.И. Педагогическая антропология. – М.:Издательский центр «Академия», 2007, – 208 с.
- 2 Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. – М., 1957
- 3 Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.,1991
- 4 Рахметова С.Р. Қазақ тілін оқыту методикасы. – Алматы: Ана тілі,1991. - 184 бет
- 5 Құрманова Н.Ж. Логика және оны қазақ тілін оқытуда қолдану. Монография. – Ақтөбе, 2004.
- 6 Жұмабаева Ә.Е. Бастауыш мектепте қазақ тілі синтаксисін дамыта оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері Пед. ғылым. докторы ... диссертация. – Алматы, 2009.
- 7 Қадашева Қ. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Астана,2005.
- 8 Пассов Е.И. Урок иностранного языка в средней школе. - М.: Просвещение, 1988.
- 9 Шатилов С.Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе. — 2-е изд. — М.: Просвещение, 1986.
- 10 Рогова Р.В. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Р.В. Рогова, Ф.М. Рабинович, Т.Е. Сахарова. - М.: Просвещение, 1991.
- 11 Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Интенсивные методы обучения иностранным языкам и средняя школа. ИЯ-ИЯШ 1991 г. №1
- 12 Рогова Г.В., Сахарова Б.Е. Методика обучения иностранному языку.- Москва: Просвещение, Высшая школа, 1999.- 287с.
- 13 Құрманова Б.Ж. Жоғары оқу орындарында тілдік білім беру жүйесінің антропологиялық мәселелері// Актуальные проблемы современного языкознания: основные тенденции и перспективы развития // Материалы Международной научной конференции. – Караганда: Центр гуманитарных исследований, 2009).

REFERENCES

- 1 Maksakova V.I. Pedagogicheskaja antropologia. – M.: Izdatelsky sentr «Akademija», 2007, – 208 s.
- 2 Rubinchtein S.L. Bytie i soznanie. – M., 1957
- 3 Passov E.I. Kommunikativny metod obuchenia inoiazыchnomu govoreniu. – M.,1991
- 4 Rakhmetova C.R. Qazaq tilin oqytu metodikasy. – Almaty:Ana tili, 1991. - 184 bet.
- 5 Qurmanova N.Zh. Logika zhane ony qazaq tilin okytuda koldanu. Monographya. – Aktobe, 2004.
- 6 Zhumabayeva A.E. Bastauych mektepte qazaq tili sintaksisin damyta oqytudyn gylymi-adystemelik negizderi. Ped.gylym. doktory ... dissertacia. –Almaty, 2009.
- 7 Qadacheva Q.Qazaq tilin oqytu adistemesi. – Astana, 2005.
- 8 Passov E.I. Urok inostrannogo iazika v srednei chcole. – M.: Prosvechenie, 1988.
- 9 Chatilov C.Ph. Metodika obuchenia nemeckomu iaziku v srednemu iaziku v srednei chcole. – 2-e izd. – M.: Prosvechenie, 1986.

- 10 Rogova R.V. i dr. Metodika obuchenia inostrannym iazikam v srednei chcole / R.V. Rogova, Ph.M.Rabinovich, T.E. Saharova. – M.: Prosvechenie, 1991.
- 11 Rabinovich Ph.M., Saharova T.E. Intensivnye metody obuchenia inostrannym iazikam i srednaia chkola. IA- IIACH 1991 г. №1
- 12 Rogova G.V., Saharova B.E. Metodika obuchenia obucheniya innostrannomu iaziku. – Moskva: Prosvechenie, Vyschaia chkola, 1999.- 287s.
- 13 Qurmanova B.Zg. Zhogary oqu oryndarynda tildik bilim berw zhuesinin antropologialyq maselelery// Aktualnie probiemy iazikoznania: osnovnye tendencii I perspektivy razvitia// Materialy Mezhdunarodnoi nauchnoi konpherencii.– Karaganda:Centr gumanitarnyh issledovanii, 2009).